

OSMANİYE’DE “DURMAYAN ÇOCUK” İÇİN YAPILAN UYGULAMALAR VE BUNLARDAKİ ESKİ KÜLTÜR İZLERİ*

Araş. Gör. Ayhan KARAKAŞ**

Özet: *Osmaniye yöresinde doğumu izleyen kısa bir süreç içerisinde ölen çocuklara “durmayan çocuk” adı verilmektedir. Bu şekilde doğumdan hemen sonra arka arkaya çocuklarını kaybeden bazı aileler bunu önlemek için bazı uygulamalara başvurmuşlardır.*

Bu çalışmada “durmayan çocuk” un ölmesini engellemek için yapılan uygulamalar kaynak kişilerin verdiği bilgiler doğrultusunda sıralanmış, verilen uygulamalardan sonra “sonuç ve değerlendirme” bölümünde bu uygulamaların eski Türk kültürü ile olan bağları ve eski Türk kültürünün bu uygulamalardaki izleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Osmaniye, Durmayan Çocuk, Doğum, Ölüm*

Applications For Never-Lasting Infant In Osmaniye And Old Culture Effecets on These Applications

Summary: *Infants dying after a brief period of time following the birth are called “never-lasting infants” in the Osmaniye region. Parents losing their babies in such a successive way have adopted various applications to prevent this.*

In this study, the applications followed to prevent the death of “never-lasting infants” are mentioned depending on the data obtained from target people and in the “conclusion and evaluation” section, their relationship with the old Turkish culture and its effect on these applications are investigated.

Key Words: *Osmaniye, Never-Lasting Infant, Birth, Death*

İnsan yaşamındaki geçiş dönemlerinin ilk aşaması bilindiği gibi doğumdur. Her toplumda olduğu gibi, bizim toplumumuzda da çocuğa büyük değer verilir. Salt, çoluk çocuğa karışmak için evlendiğini söyleyenler azımsanmayacak kadar çoktur. Evlenip çoluk çocuğa karışmak; erkek, özellikle de kadın için, çok önemlidir. Dünyaya getirilen çocuk aile kurumunu güçlendirir. Akrabalık ilişkilerini ve bu ilişkilerden doğan dayanışmayı pekiştirir. Aile kurumunun temel işlevi de budur. Aile, toplumu ayakta tutan temel öğelerden olup insan türünü üretmek ve sürdürmek gereksiniminden doğmuştur (Tezcan, 2000: 13). Aile bireylerini mutluluğa boğan doğum; kadının saygınlığını artırır. Anelik aşamasına ulaşan kadın, erkeğinin gözüne girmiş, soyun da devamını sağlamıştır. Çünkü "aile demek, kadın demektir (Ozankaya, 1996: 397). Doğumla ilgili âdetler, inanmalar doğum öncesinden hatta evlilikle birlikte başlar. Düğünden sonra eve gelen gelinin kucığına hemen bir erkek çocuk vermek veya yatağında erkek çocuk yuvarlamak, kadının çocuk, hele de erkek çocuk, sahibi olması için uygulanan pratiklerdendir.

İnsanlar, özellikle doğum, evlenme, ölüm gibi "geçiş" anlarında zararlı dış etkilerle ve doğa üstü kuvvetlerden gelen tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu tehlikelere karşı koymak için bir takım büyüsel ritlere, çarelere başvurmak gerekmektedir. Gebe kadın, doğacak

* Bu yazı Osmaniye Valiliği’nce 22-24 Kasım 2004 tarihleri arasında Osmaniye’de düzenlenen “Karacaoğlan’dan Bela Bartok’a-Dadaloğlu’ndan Âşık Feymani’ye Osmaniye Kültür-Sanat ve Folklor Sempozyumu’nda sunulan bildiri metnidir.

** Çukurova Üniversitesi Fen-Ed. Fak. TDE Böl. ADANA akarakas@cu.edu.tr

çocuğunu bir takım zararlardan korumak ve ona arzu ettiği nitelikleri verebilmek için, daha gebelik sırasında bazı yiyeceklerden ve eylemlerden kendisini uzak tutmak zorundadır. Doğum ve doğumun aşamaları binlerce âdetin, batıl inancın istilasına uğramış olup, âdeti bunlar tarafından idare edilmektedir (Örne, 1981: 56).

Eski Türklerden günümüze çocuğun sağlıklı doğması ve yaşaması için çeşitli pratikler uygulanmıştır. Bunlardan bazıları şöyledir: Yakutlar, aileye musallat olan ölüm ruhunu aldatmak için çocuğu komşulardan birine satarlar. Urenhalar, çocuğu doğduğu gibi kazanın altına saklarlar. Müslüman Başkurlarda çocuk doğduktan sonra, ebe çocuğu eline alır, dışarı çıkar, birkaç ev gezdikten sonra babasının evine geri getirir. Ebe kadın, "Yabancı ülkeden bir çocuk getirdim, satın alan var mı?" der ve pazarlık başlar. Çocuğu ağırlığı kadar demir karşılığında satın alırlar. Çocuğa Demir yahut *Salıpaldı*, *Satılmış* gibi bir ad verirler. Çocuğun yaşaması için *Yaşar*, *Dursun*, *Ölmezbay*, *Taştan*, *Kurç* gibi adlar verildiği gibi kimi zaman kötü adlar da verilir. Böylece adı kötü olduğu için ölüm meleğinin gelmeyeceğine inanırlar. Kırgızlarda *İtalmas*, *Çoçkabay* (Domuzbay), *Kabanbay* (Yabani domuz) bu inanca göre verilmiş adlardır. (İnan, 1995: 174-175).

Anadolu'da çocuğun yaşaması için yapılan işlemler Orta Asya'daki Türk toplumlarının uyguladığı işlemlerdir. Doğumdan sonra çocuk sokağa, çok defa cami önüne bırakılır. Oradan birisi alır gider. Ana-baba onu yalancıkdan satın alır. Böylece çocuk geçici olarak ana-baba değiştirmiş olur. Erkek ise adı Satılmış, kız ise Satı olur. Yatıra yapılmış adak sonunda doğan çocuğa yaşaması için yatırın adı verilir. Çocuğun yaşaması için adların büyüklük işlevi olduğuna inanılır. Dursun, Durmuş, Durdu, Duran, Yaşar... gibi adlar yanında peygamber adları veya sıfatlarına bağlanan ya da Tanrının adı ve sıfatlarına bağlanan Abdullah, Abdurrahman, Mehmet, Ahmet, Mahmut gibi adlar ile kadın-erkek Müslüman ulularının Ömer, Ali, Hamza, Hasan, Hüseyin, Fatma, Zehra, Zeynep gibi adlar verilir (Boratav, 1984: 89-90).

Samsun'da çocuğu yaşamayan kadın, çocuğu yaşayan bir kadına çocuğunu "sana on kuruşa sattım" diye satar. Daha sonra yeni doğan çocuğa çocuğu satın alan kadının çocuklarının giysilerini giydirir (Tahsin, 1969: 2213). Tire'de çocuğu yaşamayan kadın Mehmet adı bulunan 9 evden birer parça kumaş alıp, gömlek diker ve bunu giyer. Doğumdan sonra ilk meme verilmeden bebek, çocuğu ölmemiş kadının koynundan geçirilir. Böylece o çocuk o kadına satılmış olur. Bu bebeklere Satı, Satılmış adları verilir. Süt annesi adı verilen bu kadın her hafta çocuğa sembolik süt hakkı verir (Artan, 1973: 6724). Zile'de çocuğu yaşamayan kadına "tıvgalı" denir. Tıvgalı kadın çocuğu yaşasın diye; yeni doğmuş, gözleri açılmamış köpek yavrusunu elbisesinin boynundan sokup eteklerinden çıkarır. Eğer, köpek ölürse çocuğu yaşar, ölmezse yaşamaz. Tıvgalı kadın yeni doğum yapmış kadının ayak ucuna gider silkinir. "Tıvgam dökülsün, çocuğum yaşasın." der. Çocuk yaşasın diye, yedi Mehmet adlı kişiden para toplanır, bu parayla alınan gümüş halka çocuğun ayak bileğine takılır (Öztelli, 1953: 663-664). Adana yöresinde ise çocuğu yaşamayan kadına "tıbıkali" kadın adı verilmektedir. Erzurum'da çocuğu yaşamayan aileler çocuk erkek de olsa kulağını deler, önce köpek tüyü sonra küpe takarlar. Böylece çocuğun uzun ömürlü olacağına inanılır (Sezen, 1993: 71).

Geçiş dönemi olarak doğum insan yaşamının başlangıcıyken ölüm de yaşamın sona ermesi olduğu için önemlidir. Bütün toplumlarda ölüm, özellikle zamansız ölüm, istenmeyen ve büyük acı veren bir durumdur. Doğumun insan yaşamındaki sevindiriciliğine karşın ölüm insanların akıllarına bile getirmek istemedikleri bir durumdur. İnsan yaşamının bu başlangıç ve bitiş noktaları etrafında birçok inanış, âdet, töre ve tören meydana gelmiştir.

Ölüm çevresinde kümelenen ve ölüyle toplum üyelerini kuşatan inanmalar, âdetler, işlemler, törenler ve kalıp davranışlar başlıca üç grupta toplanmaktadır. Bunlardan bir grubu ölenin "öte dünyaya gidişini" kolaylaştırmak; onun gerek geride bıraktıklarının gözünde, gerekse "öte dünyada" saygın ve mutlu bir kişi olmasını sağlama amacına yönelik olanlardır. Bir başka grupsa; ölenin geri dönüşünü önlemek, yakınlarına ve geride bıraktıklarına zarar vermesini engellemek

amacıyla yerine getirilenlerdir. Üçüncü grupta toplananlarsa; ölenin yakınlarının bozulan ruhsal durumlarını sağaltmak, sarsılan toplumsal ilişkilerini düzeltmek ve yeniden topluma katılmalarını sağlamak için uygulananlardır (Örnek, 2000: 207).

Ölümün herkes için kaçınılmaz bir son oluşu, dünyanın her yanında ölüm çevresinde toplanan âdetlere ve işlemlere evrensel bir karakter kazandırmıştır. Bu bakımdan, aralarında gerek coğrafi, gerekse kültürel bakımdan ayrımlar bulunan değişik yapıdaki toplumların konuyla ilgili inanmaları, âdetleri ve işlemleri arasında çoğu zaman şaşırtıcı benzerlikler görülmektedir (Örnek, 2000: 207).

Konuyla ilgili araştırmanın yapıldığı yer olan Osmaniye yöresinde de doğum ve ölüm olaylarının öncesinde, sırasında ve sonrasında büyüsel ve rituel birtakım pratikler uygulanmaktadır. Burada üzerinde durulacak olan konu tam da doğum ve ölüm olaylarının çakıştığı bir noktada yer almaktadır. Osmaniye yöresinde çocuğu olup da arka arkaya ölenlerin daha sonraki çocuklarını hastalıklardan ve ölümden korumak için yapılan uygulamalar konumuzu oluşturmaktadır. Osmaniye yöresinde doğumdan sonra yaşamayan çocuğa “durmuyan çocuk” adı verilir. Doğan çocukları ölümden korumak için yapılan uygulamalar hakkında bilgi alınan kaynak kişiler çok fazla sayıda çocuk dünyaya getirmişler; ancak bunlardan çoğu çeşitli nedenlerle dokuz ayına varmadan ölmüştür. Bu durumlarda Osmaniye ve çevresinde çocukların doğduktan sonra hastalanıp ölmelerini önlemek için, eski kültür izlerini de yansıtan, birçok uygulamaya başvurulmaktadır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

Doğan bir çocuğun ölmemesi için kurt ağzından geçirilmesi gerekir. Çocuk doğmadan önce dağdan tüfekle bir kurt avlanır. Kurdun derisi yüzülür, ağız bölgesindeki deri kurutulur. Doğum yaklaşıp sancı artınca deri ılık suyla ıslatılır ve genişletilir. Çocuk doğduğunda üç defa “Ya Allah ya Bismillah, Allah’ım bu çocuk dursun” denilerek deriden geçirilir. Bu konudaki başka bir uygulamada doğan çocuk sac ayağından geçirilir. Yalnız bu çocuk yaşarsa büyüdüğünde çocuğunun olmayacağına inanılır. Yine doğan çocuğun ölmemesi için yaşlı bir kişinin koynundan geçirilmesi de bu türden bir uygulamadır. Çocuğun koynundan geçirileceği kişinin yaşlı olmasına, ayrıca sülalesinde uzun yaşayan insanların bulunmasına dikkat edilir. Çocuk doğduktan sonra yaşlı kişinin koynundan üç defa geçirilir. Bu olaydan sonra çocuk o kişinin evladı sayılır ve daha sonra para ile geri alınır. Ayrıca çocuğa yaşlı kişinin adını koymak da şarttır. (K1)

Doğan çocuğun dört yol ağzında yıkanmasının da çocuğun ölmesini engelleyeceğine inanılır. Çocuk doğduktan sonra herhangi bir dört yol ağzına götürülür ve sıcak su ile leğende yıkanır. Leğendeki su da oraya dökülür. Bu şekilde bebeğin belasının da oraya döküleceğine inanılır. (K2)

Doğan çocuğu yaşatmak için başvuru olan diğer bir yolda, adı Mehmet olan birinin yaşadığı yedi evden birer parça kumaş alınır. Yedi Mehmet’ten alınan bu parçalar yedi genç kız tarafından hazırlanarak bebeğe elbise dikilir. Eskiyeinceye kadar da diğer kıyafetleriyle birlikte çocuğa giydirilir. Buna benzer diğer bir uygulamada, ölmüş bir insanın kefen bezinden kesilen bir parça kumaştan çocuğa bir gömlek dikilir. Bu gömlek eskiyeinceye kadar çocuğa giydirilir. (K3)

Hamile kadın doğum sancısı çekerken ayağına ipele bir tavuk bağlanır. Hamile kadın doğum sancılarıyla evde dolaşırken tavuk da arkasından dolanır. Sancı son noktaya geldiğinde hamile kadın çömelerek doğum yapar. Bebeğin göbeği kesilirken göbek bağının üzerinde tavuk da kesilir. Böylece kanları birbirine karışmış olur. Kesilen tavuk pişirilip yenilir. Anne doğum için çömeldiğinde eteğine çivi çakılır. Anne ayağa kalktığı anda eteği yırtılır, çivi kumaş parçasıyla yerde kalır. Bu şekilde çocuğun doğduktan sonra ölmeyeceğine inanılır. (K4)

Çocuk doğmaz doğmaz bir keçi kesilir, yüzülür ve doğranır. Sonra doğan çocuğun ağırlığınca terazide yedi parça et tartılır (terazinin bir kefesine çocuk, bir kefesine et konur). Etler yedi torbaya konup bir dağa gidilir. Her gece bir torba et dağa bırakılır. Bu etleri dağdaki hayvanların yemesi beklenir. Çocuk yedi yaşına gelinceye kadar her doğum gününde bir kurban kesilir. Bu kurbanın etleri komşulara dağıtılır. Anne bu etlerden kesinlikle yemez. Yedi yaşına

kadar adaklı olan çocuğun saçları kesilmez. Yedi yaşına geldiğinde çocuğun saçını kesen kişi çocuğa mal, para ya da bir hayvan verir. Daha sonra kesilen saç terazinin bir kefesine konur, diğer kefesine de kâğıt para konur. Saçın ağırlığınca para çocuklara dağıtılır. (K1)

Hamile kadın boynuna bir ip bağlanarak yedi ev dolaştırılır. Yedi evden para ya da kumaş alınır. Alınan kumaşlardan doğacak çocuğa elbise dikilir, para ile de ya elbise alınır ya da kumaş alınıp bebeğe elbise dikilir ve bebek doğduktan sonra giydirilir. Hamile kadın altı kapı dolaştırılıp yedinci kapıya getirildiğinde ip kapının direğine bağlanır. Çocuk doğduğu zaman kız olursa bu yedinci evin hanımının, erkek olursa evin reisinin adı çocuğa konur.(K1)

Doğumdan sonra çocukların ölmesini önlemek için başvurulan bir diğer yöntem ocağa gitmektir. Maraş'ta Seydihanoğlu adında bir ocak vardır. Çocuğu olmayanlar ya da doğduktan sonra çocuğu yaşamayanlar bu ocağa gider. Bu ocaktaki hoca, hamile olarak gelen kadınlara kaç aylık hamile olduklarını ve doğacak çocuğun kız mı yoksa erkek mi olduğunu bir kitaba bakarak söyler. Daha sonra doğacak çocuğun ölmemesi için muska yazar. "Boy mutfağı" denen bu muska çocuğun kırkı çıkana kadar annenin boynunda kalır. Doğumdan kırk gün sonra çocuk ocağa getirilir, hoca çocuğa da bir boy mutfağı yazar. Boy mutfağının yanında bir de "tütürecek" ve "suyu içilecek" muskalar vardır. Tütürecek muska köze konur, anne ve bebeğin üzerine bir çarşaf gerilir ve muskanın dumanında bekletilirler. Diğer muska suda ıslanır, bu sudan anne ve bebeği içer. (K1)

Doğumdan sonra çocuğun göbeğinin babası ya da adı çıkmamış bir kız tarafından kesilmesi durumunda da çocuğun hastalanmayacağına ve ölmeyeceğine inanılır. (K5)

Sonuç ve Değerlendirme

Osmaniye yöresinde bugün de sayıları az olmasına rağmen büyüsel ve ritsel uygulamalara rastlamaktayız. Yörede "durmayan çocuk" için yapılan uygulamalarda bazı noktalara değinmek gerekir.

Yapılan uygulamalarda geçen 3 ve 7 formülistik sayıları dikkat çekmektedir. Bu formülistik sayılar Türk destanlarında, halk hikâyelerinde ve masallarında da yer almaktadır. Manas Destanı'nda Manas'ın kırk yiğidi vardır. Almambet kırk çoranın caksısı yani kırk yiğidin en iyisidir. Manas'a kılıç yapan ustaya bu hizmetinden dolayı kırk kısrak verilir. Temir Han'ın kızı Kanıkey ile evlenecek olan Manas, kız tarafına kırk vadi koyun verecektir. Manas Almambet ile tanıştıktan sonra, at yarıştıranak Manas'ın babası Cakıp Han'ın yanına gideceklerdir. Manas, babasına haber gönderir ve bu dostluğu kutlamak için bir alaca kısrak kestirip halkı toplamasını, kırk kazık çaktırtmasını ve yarışacak kırk ata ödül vermesini söyler.

Formülistik sayıların en çok geçtiği destanlardan biri de Alpamış Destanı'dır. Kırk, dokuz, yedi sayıları, çeşitli olaylar içinde tekrar edilmektedir.

Edige Destanı'nda da Kara Tiyen Alp'ın kırk yiğidi bulunmaktadır. Masallarda da özellikle bin bir gece masallarında, kırk sayısına çok fazla rastlarız. Kırk haramiler örneğinde olduğu gibi. Bunun yanında üç, yedi, dokuz ve bunların türevleri olan doksan dokuz vb. formülistik sayıları da destan, masal ve halk hikâyelerinde görmek mümkündür.

Dede Korkut Hikâyeleri'nde kırk sayısı çok sık olarak karşımıza çıkmaktadır. "Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi"nde Dirse Han'ın, Kazan Bey Oğlu Uruz Bey Hikâyesi"nde Uruz Bey'in kırk yiğidi vardır.

Uygulamalardaki çocuğun üç defa kurt ağzından ve yaşlı bir kişinin koinundan geçirilmesi, yedi Mehmet'ten alınan yedi kumaş parçasının elbise yapılması, hamile kadının yedi evi dolaştırılması gibi örneklerde bu formülistik sayıları ve uz kurt ağzı bağlama ritüelini görmekteyiz. Bu ritüelde kurt ağzı bağlama duası ile birlikte koyunlar kurtlardan ve zararlı

etkilerden korunmuş olurlardı. Bu uygulamada da çocuk kurt ağzından geçirilip zararlı etkilerden korunmuş olur. Dolayısıyla bu uz kurt ağızı bağlama ritüeli küçük bazı değişikliklerle bugünkü uygulamalarda varlığını devam ettirmektedir.

Doğan çocukların kurt ağzından geçirilmeleri de dikkat çekilmesi gereken bir noktadır. Bu uygulamada kurdun seçilmesi üzerinde durulmalıdır. Hemen bütün Türk destanlarının birinci derecedeki unsuru olan kurt motifi gerek Türeyiş ve gerekse Bozkurt destanlarında özellikle kutsallaştırılmakta, neslin başlangıcı ve devamı bu kutsal motife bağlanmaktadır. Kurt, incelediğimiz uygulamalarda neslin başlangıcı olması özelliğiyle çocukların ölümlerini engellemek için kullanılmaktadır. Bundan dolayı uygulamalarda kurdun seçimi tesadüfi değildir. Ayrıca bu uygulamada çocuğun kurt ağzından geçirilirken üç defa söylenen “Ya Allah ya Bismillah, bu çocuk dursun” ifadesi de önemli bir noktadır. Bu nokta da bize Türklerin İslâmiyet öncesindeki inanç ve pratiklerini, İslâmiyet’ten sonra İslâmî rene büründürerek devam ettirdiklerini göstermektedir. Uygulamada çocuğun kurt ağzından geçirilmesi İslâmiyet’ten önce uygulanan bir pratik olarak düşünüldüğünde “Ya Allah ya Bismillah” ifadesi de uygulanan pratikteki İslâmî rengi simgelemektedir.

Doğan çocuğun yaşlı bir kişinin koynundan geçirilmesi ve bu şekilde çocuğun o kişinin evladı sayılıp daha sonra para ile satın alınmasına Anadolu’nun birçok yerinde rastlanmaktadır. Seçilen kişinin yaşının çok büyük olması ve ailesinde uzun yaşayanların bulunmasına dikkat edilmesi çocuğun da bu kişi gibi uzun yaşaması ve ölmemesi için özellikle dikkat edilen noktalar. Çocuğun, koynundan geçirilen kişinin evladı sayılması ve daha sonra para ile satın alınması, bize Yakutlarda ölüm ruhunu uzaklaştırmak için çocuğun satın alınması olayını hatırlatmaktadır. Çocuğun annesi ve babası tarafından yalancıkdan satın alınması, yapılan bu uygulamaya gerçeklik kazandırma, ölümü ve ölüm ruhunu uzaklaştırma düşüncesi, yaşlı kişinin adının çocuğa verilmesi de hem o kişiye bir şükran ifadesi hem de onun yaşının uzunluğundan faydalanma olarak düşünülebilir.

Doğan çocuğun dört yol ağzında yıkanmasıyla çocuktaki belanın su ile birlikte oraya döküleceğine inanılmaktadır. Bu uygulamada suyun temizleyici, arındırıcı özelliğini görüyoruz. Diğer yandan su, hayatın kaynağı olması yönüyle Türkler arasında büyük saygı görmüştür. Suyun hayatın kaynağı olduğu inancı Anadolu dışındaki bir çok kültürde de ortaktır. Örneğin Eski Türk inançlarına göre evren yaratılmadan önce salt sudan oluşuyordu. Bu nedenle Türkler bir pınar gördüklerinde hemen secde ediyorlardı. “Kutsal Pınar” anlayışı Türklerde oldukça yaygın bir inançtı. Bununla ilgili olarak Dede Korkut kitabında şöyle yazıyor: “...uzun bınar dimek ile meşhur bir bınar var idi: ol bınara periler konmuş idi...” Bu kutsallık Türklerin inanç sistemi olan Şamanizm’e de yansıyor. Timur döneminde Ceyhun Nehri’nin cennetten geldiğine inanılır, bu bölgede bir pınara, su kaynağına kirli bir şey düşse halk hemen buraya giderek temizlik yapıyordu. Aksi takdirde büyük bir fırtına kopacağı düşünülüyordu. Dolayısıyla bu uygulamada suya, hayatın başlangıcı olma özelliğiyle birlikte, belayı uzaklaştıran bir kutsallık yüklenmiş oluyor.

Adı Mehmet olan evlerden kumaş toplanmasında Mehmet adı üzerinde durmak gerekir. Mehmet adı, Arapça Muhammed adının Türkçesidir. Dolayısıyla Mehmet adı peygamber adı olarak düşünüldüğünde bu uygulamadaki önemi ortaya çıkmaktadır. Adı Mehmet olan evlerden kumaş toplanarak, Muhammed adının kutsallığından fayda umulmaktadır. Bu şekilde çocuk ölümden korunmak istenmektedir. Ölmüş bir insanın kefen bezinden alınan kumaş parçasından bebeğe elbise dikilmesi de ölümden ve ölüm ruhundan uzaklaşma için yapılan bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Toprağa gömülen kişiyle birlikte ölümün de uzaklaştığı düşünülerek, ondan kalan parçayla çocuk ölümden uzaklaştırılmış ve yaşama bağlanmış oluyor.

Hamile kadının ayağına bağlanan tavuğun doğumdan sonra kesilmesi bizi İslâmiyet öncesi inanç sistemlerine bağlı atalar kültürüne ve atalara kurban sunma işlemlerine götürmektedir. Bugün Anadolu’nun birçok yerinde bulunan evliya, dede, baba inanışlarının kökenini oluşturan atalar kültüründe ölen atalardan medet umma vardır. Ölen atalara sunulan kurbanlarla kötülüklerden

korunulacağına ve iyilik görüleceğine inanılırdı. İslâmiyet'in kabulünden sonra dinî bir renge bürünerek devam eden atalar kültü inancı bu uygulamada da kendini göstermektedir. Sunulan kurbanla kötülüklerden, ölümden uzaklaşılacağı düşüncesiyle birlikte çocuğun da yaşayacağına inanılır.

Annenin eteğinin toprağa çivi ile sabitlenip yırtılarak toprakta bırakılması da toprağa kurban sunma şeklinde değerlendirilebilir. Toprağa bu kumaş parçasıyla kurban sunularak, doğan çocuk ölümden, dolayısıyla topraktan uzaklaştırılmış olacaktır. Kumaşın annenin kıyafetinden, eteğinden bir parça olması da önemlidir. Bu kumaş parçası, bebek yerine annenin üzerinden toprağa bırakılarak bebek ölümden korunmuş olmaktadır.

Bebeğin doğumundan sonra kesilen keçi, belirli bir süre kesilmeyen saç ve saçın ağırlığınca dağıtılan para adak özelliği göstermektedir. Kesilen hayvanın, bebeğin ağırlığı miktarında etinin dağa bırakılması ve hayvanların yemesinin beklenmesi doğaya kansız kurban sunma olarak düşünülebilir. Bebeğin doğumundan önce bulunan bu adaklarla bebek doğduktan sonra ölümden korunmuş olur.

Ocağa gitme uygulaması dini yönü olan bir uygulamadır. Hastalıklarına şifa arayanları gittikleri yerler olan ocakların kutsal özellikleri vardır. İnsanlar buralardan dertlerine çare bulacaklarına inanırlar. Burada "ocaklı" olarak adlandırılan ve hastalıkları iyileştirici bir gücü olduğuna inanılan bir hoca vardır. Bu hocalar dokunma ya da muska ile hastaları iyileştirmeye çalışırlar. Uygulamada hamile kadın ocağa giderek muska yazdırır, çocuğun kırkının çıkmasından sonra yazılan muskalardan, suyunu içme ve dumanında kalma şeklinde faydalanılır. Bu dini nitelikli işlemle çocuğun ölümü engellenmeye çalışılmış olur.

Osmaniye yöresinde "durmayan çocuk" için yapılan uygulamalar bugün hâlâ varlığını devam ettirmektedir. Yukarıda değindiğimiz gibi birçok eski Türk kültürü ögesi de zaman zaman İslâmî renge bürünerek bu uygulamalarla günümüze kadar taşınmıştır. Aradan geçen çok uzun bir zamana, İslâmiyet'in kabulü gibi Türklerin yaşamında büyük değişikliklere sebep olan çok önemli bir olguya ve birçok kültürel değişikliğe rağmen bu uygulamaların izlerinin bugün hâlâ yaşaması oldukça önemli ve dikkat çekicidir. Bütün bu örnekler Türk kültürünün varlığının sürekliliğini, bu uygulamaların Türk dünyası üzerindeki derin etkisini ve önemini göstermektedir.

KAYNAK KİŞİLER

- K1. Güldane İnanır, 71 yaşında, ev hanımı, okuma yazma bilmiyor, Osmaniye/Hemite.
- K2. Fatma Gürbüz, 77 yaşında, ev hanımı, okuma yazma bilmiyor, Osmaniye/Hemite.
- K3. Elif Gürbüz, 82 yaşında, ev hanımı, okuma yazma bilmiyor, Osmaniye/Hemite.
- K4. Lütfiye Güvel, 63 yaşında, ev hanımı, okuma yazma bilmiyor, Osmaniye/Kadirli.
- K5. Sultan İyibiçer, 65 yaşında, ev hanımı, ilkokul mezunu, Osmaniye/Köprübaşı.

KAYNAKÇA

- ARTAN, Gündüz (1973), "*Tire'de Doğum Gelenekler*", TFA, 15. Cilt, İstanbul.
- BORATAV, Pertev Naili (1984), **100 Soruda Türk Folkloru**, Gerçek Yayınları, İstanbul.
- ERGİN, Muharrem (1999), **Dede Korkut Kitabı**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- İNAN, Abdülkadir (1995), **Tarihte ve Bugün Şamanizm**, TTK Yayınları, Ankara.
- OZANKAYA, Özer (1996), **Toplumbilim**, Cem Yayınları, İstanbul.
- ÖRNEK, Sedat Veyis (1981), "*Sivas ve Çevresinde Hayatın Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*", Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi, DTCF Yayınları, 2. Baskı, S. 174, Ankara.
- .....(2000), **Türk Halkbilimi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ÖZTELLİ, Cahit (1953), "*Zile'de Doğum Âdetleri*", TFA, 2. Cilt, İstanbul.
- SEZEN, Lütfi (1993), "Erzurum Şehir Folkloru", Basılmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- TAHSİN, Hasan (1969), "*Samsun'da Adlarla İlgili İnanmalar*", TFA, 6. Cilt, İstanbul.
- TEZCAN, Mahmut (2000), **Türk Ailesi Antropolojisi**, İmge Kitabevi, Ankara.